

WebPAC SREDIŠNJE MEDICINSKE KNJIŽNICE U ZAGREBU
<http://smk.mef.hr>

WebPAC OF THE CENTRAL MEDICAL LIBRARY IN ZAGREB
<http://smk.mef.hr>

Helena Markulin

Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, Središnja medicinska knjižnica
hemar@mef.hr

Marijan Šember

Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, Središnja medicinska knjižnica
sember@mef.hr

UDK / UDC 026:61(497.5Zagreb):004.738.1
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 10. 11. 2004.

Sažetak

Razvoj OPAC-a (Online Public Access Catalogue), odnosno pojava World Wide Weba i tzv. WebPAC-a (OPAC dostupan na World Wide Webu), označio je nov i sadržajni pristup knjižničnoj građi. WebPAC je omogućio uvid u knjižnične zbirke širokom krugu potencijalnih korisnika i značajno pridonio obogaćivanju knjižničnih usluga. U radu je prikazana uspostava sustava WebPAC-a u Središnjoj medicinskoj knjižnici. Od 2000. godine WebPAC nudi informacije o knjižničnoj građi Središnje medicinske knjižnice (uključujući bibliografske zapise knjiga, časopisa, magistarskih i doktorskih radova i bibliografsku bazu *Biomedicina Croatica*). U daljnjem razvoju kataloga, projektu pristupaju i druge biomedicinske knjižnice. Danas WebPAC Središnje medicinske knjižnice nudi i dva skupna kataloga: skupni katalog knjiga nazvan *Skupni katalog medicinskih knjižnica SZI* (zapisi o knjigama iz šest biomedicinskih knjižnica uključenih u Sustav znanstvenih informacija), i skupni katalog časopisa *Katalog biomedicinske periodike u hrvatskim knjižnicama* (zapisi o časopisima iz 33 biomedicinske knjižnice).

Rad donosi opis rješenja konverzije i unosa podataka, održavanja kataloga, a osobito izrade sučelja WebPAC-a i pretraživanja. Opisane su prednosti i nedostaci mrežnog kataloga te istaknuti mogući pravci razvoja.

Cljučne riječi: WebPAC, medicinske knjižnice, nove knjižnične usluge, skupni katalog

Summary

Both the development of the OPAC (Online Public Access Catalogue) and the wide spread availability of the so-called WebPAC helped facilitate easy access to library resources. WebPAC provides access to library resources to different users. Since 2000, Croatia's Central Medical Library has been developing its WebPAC system. During the first phase, their WebPAC included information on the collections of the Central Medical Library (books, journals, dissertations and bibliographic database *Biomedicina Croatica*). Today WebPAC of the Central Medical Library offers two union catalogues *Skupni katalog medicinskih knjižnica SZI* (records of monographs from 6 biomedical libraries) and *Katalog biomedicinske periodike u hrvatskim knjižnicama* (records of serials from 33 biomedical libraries).

The paper describes the conversion to WebPAC, data processing and catalogue maintenance, with special emphasis on the creation of the WebPAC portal and its search engines. Authors describe the advantages and disadvantages of a web-based catalogue, as well as possible directions of future development.

Keywords: WebPAC, medical libraries, new library services, union catalogue

1 Uvod

Promjene knjižničnog okružja, uvjetovane pojavom mrežnih tehnologija, novih načina komuniciranja i predstavljanja znanja, rezultirale su i promjenom organizacijske strukture i načina poslovanja u knjižnicama. Naime, knjižnice su se susrele s brzim i velikim prirastom novih informacija, kao i s promjenom tehnološke osnovice bilježenja, širenja i pristupa znanju.¹ Upravo je tehnološki razvoj omogućio pojavu javno dostupnih računalnih kataloga (Online Public Access Catalogue: OPAC) sredinom sedamdesetih godina prošlog stoljeća.^{2,3} U odnosu na katalog na listićima, OPAC je označio nov i funkcionalniji način pristupa podacima o knjižničnoj građi.⁴

Krajem devedesetih godina prošlog stoljeća sve više OPAC-a postaje dostupno na World Wide Webu. Takvi katalogi, koje ćemo u ovom radu nazivati WebPAC-ima,⁵ postaju neograničeno dostupni omogućujući uvid u podatke o knjižničnim zbirkama širokom krugu potencijalnih korisnika iz različitih sredina i s najrazličitijim informacijskim potrebama te značajno doprinose obogaćivanju knjižničnih usluga

¹Stipanov, Josip. Knjižnice i novi mediji. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 4(2000), 34-44.

²Borgman, Christine L. Why are online catalogs still hard to use? // Journal of the American Society for Information Science 47, 7(1996), 493-503.

³Godine 1975. postavljen je prvi OPAC u Knjižnici Državnog Sveučilišta Ohio (Ohio State University).

⁴Beaulieu, Micheline; Christine L. Borgman. A new era for OPAC research : introduction to special topic issue on current research in online public access systems. // Journal of the American Society for Information Science 47, 7(1996), 491-492.

⁵U literaturi se koriste različiti termini za OPAC dostupan na World Wide Webu (primjerice, WebPAC, Web OPAC, web-based catalogue, Web-based OPACs). Autori su se odlučili za termin WebPAC, prema: Barbarić, Ana; Koraljka Golub. Istraživanje upravljanja WebPAC-om u fakultetskim knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 3/4(2002), 93-104.

pružajući uvid u dostupnost traženog primjerka knjižnične građe, omogućujući online rezervacije i sl.^{6, 7, 8}

Sagledavajući razvoj medicinskih knjižnica u Hrvatskoj u kontekstu opisanih promjena, uočavamo da se postupno mijenjaju i uvode nove usluge. To je vidljivo poglavito u promjeni načina komuniciranja s korisnicima i načina pristupa novim izvorima informacija.⁹ Radi poboljšanja pristupa podacima o građi koju posjeduje u svom fondu, Središnja medicinska knjižnica započela je 2000. godine uspostavu WebPAC-a u okviru projekta Sustav znanstvenih informacija RH (SZI-podsustav Biomedicina). U prvoj fazi omogućen je pristup bazama sa zapisima omeđenih publikacija te magistarskih i doktorskih radova iz fonda Središnje medicinske knjižnice. Kako je WebPAC od samog početka zamišljen ne samo kao katalog Središnje medicinske knjižnice, već mu je cilj da postane skupni katalog hrvatskih biomedicinskih knjižnica, u drugoj je fazi na mreži postao dostupan skupni katalog zapisa omeđenih publikacija iz pet knjižnica uključenih u projekt SZI-podsustav Biomedicina, kao i skupni katalog zapisa periodičkih publikacija iz fonda Središnje medicinske knjižnice i 32 biomedicinske knjižnice.

2 WebPAC Središnje medicinske knjižnice

2.1 Uspostava i održavanje WebPAC-a

Prije uspostave WebPAC-a, a temeljem analize stručne literature i iskustava drugih knjižnica, trebalo je uzeti u obzir neke činjenice i razriješiti neka pitanja.

- a) Temelj strojno čitljivog katalogiziranja predstavljaju formati MARC koji čine okvir za unos podataka, odnosno sadržaj bibliografskih zapisa prema propisima ISBD-a i kataložnim pravilima. Razlike u primjeni standarda odnosno kataložnim propisima dovode i do razlika u katalozima, a raznolikost sučelja i pristupnica u bibliografskim zapisima proizlazi i iz činjenice da za uvođenje i održavanje OPAC-a, kao ni WebPAC-a, ne postoje jedinstveni standardi.¹⁰ Primjerice, rad na IFLA-inim *Smjernicama za prikaz sučelja javno dostupnih knjižničnih računalnih kataloga* (Guidelines for OPAC displays) koji je započeo 1997. godine, još nije završen.¹¹ Za razliku od tradicionalnog kataloga na listićima koji su usustavljeni prema utvrđenim pravilima i standardima, a i ograničeni papirnim medijem, Bolin¹² navodi da

⁶Barbarić, Ana; Koraljka Golub. Nav. dj.

⁷Preece, Barbara. Union and virtual catalogs in a consortial environment. // The journal of academic librarianship 27, 6(2001), 470-472.

⁸Ortiz-Repiso, Virginia; Purificacion Moscoso. Web-based OPACs : between tradition and innovation [citirano: 2005-02-24]. Dostupno na: http://www.lita.org/cfapps/archive.cmf?path=ital/1802_moscoso.html

⁹Markulin Helena; Marijan Šember; Jelka Petrak. Medicinske knjižnice na putu prema promjenama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 3/4(2002), 51-57.

¹⁰Bolin, Mary K. Catalog design, catalog maintenance, catalog governance. // Library collection, acquisitions & technical services 24, 1(2000), 53-63.

¹¹Plassard, Marie-France. IFLA-in odgovor. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 1/2(2003), 44-49.

¹²Bolin, Mary K. Nav. dj., str. 53-63.

“... nema apsolutne kontrole kataloga što implicira postojanje nejasnoća, čak i kaosa.” Postojeći sustavi međusobno se razlikuju u načinu pretraživanja, grafičkom korisničkom sučelju, veličini baza podataka, formatu zapisa, prikazu zapisa i sl.^{13, 14} Nedostatak standarda i pravila mogao bi se donekle smatrati i prednošću, jer knjižničaru ostavlja slobodu da “skroji” katalog prema potrebama svojih korisnika.^{15, 16}

- b) Pri izboru programske podrške kataloga važno je uočiti njihove prednosti i nedostatke, osobito činjenicu da su katalogi još uvijek “preteški” za korištenje.¹⁷
- c) Grafičko korisničko sučelje (uporaba grafičkih simbola i prozora, istodobni prikaz različitih vrsta podataka, padajući izbornik itd.) mora biti gostoljubivo i intuitivno. Nova tehnologija web-okružja najbolje je riješila upravo izgled korisničkog sučelja.^{18, 19}
- d) Potrebno je odrediti opseg kataloga, odnosno donijeti odluku o uključivanju zapisa različitih vrsta knjižnične građe, tj. čitavog fonda knjižnice ili zapise koji predstavljaju samo dio fonda.
- e) Uvođenje mrežnog kataloga povlači promjene i na drugim razinama u knjižnici. Osim edukacije knjižničara, i korisnike treba podučiti osnovnim računalnim vještinama i tehnikama pretraživanja.²⁰
- f) Ako se radi o skupnom katalogu, presudnu ulogu pri njegovoj uspostavi ima koordinirani zajednički rad svih uključenih knjižnica.²¹
- g) Naposljetku, potrebno je utvrditi način održavanja i daljnjeg razvoja WebPAC-a (pitanje financijske podrške, profila uključenih stručnjaka i sl.).

Navedene stečene spoznaje trebalo je sagledati u našim razmjerima, procijeniti prednosti i nedostatke, te odabrati rješenje. Za uspostavu mrežnog kataloga najveću prepreku predstavlja korištenje triju različitih programskih paketa za obradu građe (CROLIST – PC verzija, Medved, Micro CDS/ISIS), odnosno nepostojanje integriranoga knjižničnog sustava u Središnjoj medicinskoj knjižnici kao ni u knjižnicama sustava Biomedicina. Stoga je uspostava WebPAC-a u ovom slučaju značila:

- *izradbu sustava* za prihvata bibliografskih podataka iz različitih baza podataka više knjižnica,
- *objavljivanje bibliografskih podataka na webu* kroz *izradbu* zajedničkog “portala” čime se postiglo virtualno *objedinjavanje pristupa* za osam baza podataka,

¹³Isto.

¹⁴Large, Andrew; Jamshid Beheshti. OPACs : a research review. // Library & information science research 19, 2(1997), 111-133.

¹⁵Bolin, Mary K. Nav. dj., str. 53-63.

¹⁶Byrum, John D. Izazovi elektroničke građe : postojeće stanje i neriješena pitanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 1/2(2003), 1-14.

¹⁷Borgman, Christine L. Why are online catalogs still hard to use? // Journal of the American Society for Information Science 47, 7(1996), 493-503.

¹⁸Isto.

¹⁹Ortiz-Repiso, Virginia; Purificacion Moscoso. Nav. dj.

²⁰Barbarić, Ana; Koraljka Golub. Nav. dj., str. 93-104.

²¹John, Jennifer; Helen M. Wrightt. Creation and development of an All-Wales Health Library Catalogue. // Health information and libraries journal 21, 1(2004), 33-38.

- *odvojeno pretraživanje* osam baza podataka sa skoro 60.000 zapisa, kroz *ista ili slična sučelja*,
- *izradbu dvaju skupnih kataloga konverzijom bibliografskih zapisa* iz baza šest knjižnica u slučaju omeđenih publikacija i baza 33 knjižnice u slučaju serijskih publikacija, odnosno tri različita knjižnična softvera,
- nastavak *katalogiziranja u lokalnim bazama i povremenu konverziju podataka* u novi sustav.

Način uspostave WebPAC-a bio je vrlo pragmatičan, budući da nije bila moguća nabava knjižničnog softvera koji bi omogućio umreživanje knjižnica i izradbu stvarnoga skupnoga mrežnog kataloga. Budući da uključene knjižnice koriste različite programske pakete za obradbu građe, odlučeno je da svi zapisi trebaju biti u formatu programskog paketa Micro CDS/ISIS, što je zahtijevalo konverziju zapisa knjižnica koje koriste druge programe. Programsko je rješenje baza MySQL, aplikacija je pisana u PHP-u, a operativni je sustav UNIX (FreeBSD). WebPAC je udomljen na poslužitelju Središnje medicinske knjižnice, na adresi <http://smk.mef.hr>.

U prvoj fazi, u WebPAC su konvertirani bibliografski zapisi za dio građe Središnje medicinske knjižnice,²² odnosno uključivao je sljedeće baze podataka:

- *Katalog knjiga SMK od 1970.* (zapisi stranih i domaćih knjiga),
- *Zbirku inozemnih knjiga do 1913.*,
- *Zbirku hrvatskih knjiga do 1970.* (iz područja medicine),
- *Katalog magisterija obranjenih na Medicinskom fakultetu u Zagrebu od 1964.* i
- *Katalog doktorata obranjenih na Medicinskom fakultetu u Zagrebu od 1955.*

U sljedećoj fazi, u WebPAC su konvertirani zapisi specijalizirane bibliografske baze podataka i dva skupna kataloga:

- *Biomedicina Croatica*, koja sadrži 33.197 bibliografskih zapisa o publicističkoj aktivnosti hrvatskih autora bez obzira gdje su i u kojem obliku objavljeni njihovi radovi,
- *Skupni katalog medicinskih knjižnica SZI* (12.349 zapisa omeđenih publikacija Središnje medicinske knjižnice i pet knjižnica²³ uključenih u Sustav znanstvenih informacija RH) i
- *Katalog biomedicinske periodike u hrvatskim knjižnicama* (2.514 zapisa časopisa iz fonda periodike Središnje medicinske knjižnice i 32 biomedicinske knjižnice).

Na održavanju WebPAC-a radi tim knjižničara iz Središnje medicinske knjižnice, uz pomoć vanjskog suradnika. Jedan je od najvažnijih zadataka tima koordinirati rad s knjižničarima iz pridruženih knjižnica vezano uz stalnu konverziju

²²U WebPAC su uključeni zapisi izrađivani od 1986., tj. od uvođenja računalne obradbe građe u Središnjoj medicinskoj knjižnici. Usporedo s tekućom obradbom građe, Knjižnica je pristupila i retrospektivnoj obradbi, i to selektivno (primjerice, prema godini objavljivanja i/ili prosudbi o važnosti autora).

²³Katalog uključuje fondove INDOK centra KB "Sv. Duh", Knjižnice Medicinskog fakulteta u Rijeci, Knjižnice ŠNZ "Andrija Štampar", Centralne biblioteke KB "Sestre milosrdnice" i Knjižnice KB Osijek.

bibliografskih zapisa iz lokalnih kataloga, te postizanje suglasnosti oko ujednačivanja izradbe kataložnih zapisa.

2.2 Izradba sučelja i pretraživanje WebPAC-a

Za potrebe pretraživanja WebPAC-a vodilo se računa o izradbi gostoljubivog korisničkog sučelja, kako bi se složeni kataložni zapisi iz lokalnih baza približili korisnicima (određena je minimalna razina zapisa). Naime, korisnici očekuju mogućnost pretraživanja kataloga koristeći jasne upute koje se neće temeljiti na njima nerazumljivom stručnom knjižničarskom nazivlju.^{24,25,26}

Postoje određene razlike u dizajnu sučelja i načinu pretraživanja kataloga koje su uvjetovane razlikama u opisu različitih vrsta građe. Sučelje za pretraživanje kataloga knjiga korisniku nudi pretraživanje po autoru/uredniku, naslovu (uz mogućnost izbora *cijeli naslov, dio naslova* i sl.) i predmetnicama. Pretražujući časopise, korisnik bira naslov časopisa, izdavača ili godinu objavljivanja časopisa. U katalogu magisterija i doktorata korisnik pretražuje po autoru, naslovu i predmetnicama. Pretražujući skupne kataloge, korisnik ima i mogućnost izbora tražene knjižnice. Sučelje bibliografske baze *Biomedicina Croatica* uključuje pretraživanje po autoru, naslovu, godini objavljenog rada i predmetnicama. Pri svakom pretraživanju nudi se mogućnost korištenja Booleovih operatora AND i OR, kao i kratke upute i pomoć (kako bi se povećala preciznost pretraživanja). Svaki rezultat pretraživanja nudi korisniku dvije razine prikaza: kraći i širi zapis.

Pri pretraživanju po autoru u katalogu knjiga, preciznost rezultata pretraživanja postiže se unošenjem potpunog prezimena autora, odnosno potpunog imena i prezimena (pri čemu treba paziti na slijed ime pa prezime), dok je pri pretraživanju bibliografske baze *Biomedicina Croatica* dovoljno unijeti prezime i inicijal. Navedene razlike proizlaze iz različitih formata zapisa preuzetih iz lokalnih baza.

Pri predmetnom pretraživanju, preciznost se postiže jedino upotrebom izraza koji točno odgovara izrazu upotrijebljenom u sadržajnoj obradbi, tj. predmetnici preuzetoi iz MeSH-a.²⁷ To znači da će korisnički upit ostati bez odgovora, ako nije postavljen u skladu s korištenim sustavom predmetnica. Nepreciznost i broj

²⁴Large, Andrew; Jamshid Beheshti. Nav. dj., str. 111-133.

²⁵Park, Iljong. A comparative study of major OPAC's in selected academic libraries for developing countries – user study and subjective user evaluation. // The international information & library review 29, 1(1997), 67-83.

²⁶Borgman, Christine L. Nav. dj., str. 493-503.

²⁷Za sadržajnu obradbu građe u hrvatskim medicinskim knjižnicama koristi se biomedicinski tezaurs MeSH (Medical Subject Headings). Razvijen u Nacionalnoj medicinskoj knjižnici (National Library of Medicine: NLM, Bethesda, SAD), MeSH se koristi za indeksiranje medicinske literature i pretraživanje bibliografske baze podataka MEDLINE / Pub Med. Radi se o kontroliranom rječniku, čiji se izrazi rabe u opisu sadržaja dokumenta predmetnim odrednicama - *deskriptorima*. MeSH je: - *jednojezični tezaurs* (sadrži deskriptore na engleskom jeziku), - *specijalni tezaurs* (omeđen na područje medicine), - *dinamični tezaurs* (svake se godine radi revizija, uključuju se novi deskriptori, a brišu oni koji se ne koriste).

irelevantnih zapisa smanjit će se povezivanjem predmetnice i autora Booleovim operatorom AND.

2.3 Prednosti i nedostaci WebPAC-a

Uvođenje WebPAC-a doprinijelo je obogaćenju knjižničnih usluga, većoj dostupnosti informacijskih izvora u knjižnici te vidljivosti knjižnica i njihovih fondova na webu (od pet pridruženih čak tri knjižnice nisu imale web-identitet).

Kad govorimo o prednostima kataloga, prije svega treba istaknuti izravan i brz uvid u fond Središnje medicinske knjižnice putem interneta, ali i knjižnične zbirke čitavog područja biomedicine na jednom mjestu, i to širokom krugu potencijalnih korisnika (različitih informacijskih potreba i iz različitih sredina). Isto tako, uočeno je da korisnici upućuju manje zahtjeva knjižničarima za pretraživanje knjižničnog kataloga. Naime, prije uspostave WebPAC-a, katalog na listićima kao i lokalni računalni katalog, bio je dostupan samo u Knjižnici. Sveobuhvatnija analiza uočenih promjena u navikama korisnika (primjerice, koliko je smanjen broj zahtjeva i hoće li se taj trend nastaviti) traži dugoročno praćenje korisnika i njihovih zahtjeva.

S bibliografskom bazom podataka *Biomedicina Croatica* korisniku je ponudena obogaćena knjižnična usluga, tj. dodatno pomagalo u potrazi za informacijama. Naime, WebPAC prestaje biti samo nositelj zapisa o fondu knjižnice i proširuje svoje mogućnosti, nudeći i druge izvore informacija.

Od uspostave WebPAC-a svjesni smo i konceptualnih nedostataka sustava, a osobito funkcije pretraživanja. Sustav nije dovoljno intuitivan ni prilagođen korisnicima (primjerice, za predmetno pretraživanje potrebno je poznavanje kontroliranog rječnika). Izdvojiti ćemo, po našem sudu, najveće nedostatke pretraživanja WebPAC-a.

Ako korisnik traži informaciju o građi, polazeći od imena autora i/ili naslova rada, pretraživač će uspješno riješiti traženi zadatak. Međutim, istraživanja korisnika i njihovih potreba ukazala su da korisnici najčešće započinju pretraživanje po predmetu.²⁸ Usprkos činjenici da se sadržajnoj obradbi građe u Središnjoj medicinskoj knjižnici (sukladno praksi Nacionalne medicinske knjižnice u Bethesdi) poklanja velika pozornost te sustavno provodi edukacija knjižničara kroz projekt Sustav znanstvenih informacija RH-podsustav Biomedicina, predmetno pretraživanje WebPAC-a ne daje dobre rezultate. Budući da pretraživač ne može 'prepoznati' sve sastavnice složene sadržajne obradbe građe, mnoštvo zapisa ostaje 'skriveno', a korisnik bez potpune informacije.²⁹

²⁸Larson, Ray R.; Jerome McDonough; Paul O'Leary; Lucy Kuntz; Ralph Moon. Cheshire II : designing a next-generation online catalog. // Journal of the American Society for Information Science 47, 7(1996), 555-567.

²⁹Pretražujući Katalog knjižnica FF (Knjižnice Filozofskog fakulteta) na adresi: <http://knjiznice.ffzg.hr/webpac>, uočili smo slične nedostatke kod predmetnog pretraživanja i nemogućnost preciznog prepoznavanja zapisa (prema traženoj ključnoj riječi ponuđenoj u Kazalu). Tražeći zapise prema ključnoj riječi **beletristika*, dobili smo osam zapisa. Šest zapisa točno je odgovaralo traženoj ključnoj riječi, a preostala dva zapisa nisu odgovarala upitu (naime, tražena ključna riječ **beletristika* prepoznata je u naslovu zapisa). Pretražujući prema ključnoj riječi **sociologija filma*, dobili smo tri zapisa. Samo je jedan zapis odgovarao traženoj ključnoj riječi. U preostala dva zapisa, došlo je do prepoznavanja dviju ključnih riječi **sociologija umjetnosti* i **film* odnosno **film* i **sociologija-glumci*. Nismo se upuštali u detaljniju analizu ovog kataloga.

Nadalje, na zadani upit pretraživač ne može u jednom koraku pretražiti cijeli WebPAC, već korisnik mora ulaziti u svaki katalog postavljajući isti upit. Jasno je da bi pretraživanje cijelog WebPAC-a odjednom korisniku olakšalo pretraživanje i uštedjelo vrijeme.³⁰

Nedostatak je svakako i to što korisnici nemaju mogućnost izbora jednostavnog ili naprednog pretraživanja, sukladno potrebama i individualnom računalnom znanju i vještini pretraživanja,^{31,32} kao i činjenica da WebPAC ne osigurava uvid u podatke o dostupnosti knjižnične građe za posudbu, kao ni mogućnost online rezervacije.

Što se tiče kvalitete obradbe knjižnične građe, uočena je neujednačenost kataložnih zapisa. Kao moguće rješenje, nameće se uvođenje sustava kooperativne obradbe građe s mogućnošću preuzimanja zapisa, što bi doprinijelo kvaliteti zapisa i štedilo vrijeme knjižničaru.^{33, 34} Takvu mogućnost, međutim, ne pruža ni jedan programski paket u kojemu trenutačno rade knjižnice pridružene projektu, što jasno govori o potrebi nabave prikladnijega knjižničkog sustava.

2.4 Planovi za budućnost

WebPAC Središnje medicinske knjižnice za sada ne posjeduje napredna svojstva online kataloga (primjerice, mogućnost postavljanja upita prirodnim jezikom, omogućivanje automatske pomoći u trenutku kada je korisniku potrebna, uključivanje dodatnih pristupnica bibliografskim zapisima i sl.).^{35, 36} Kao što je naglašeno, neposjedovanje integriranoga knjižničkoga računalnog sustava i time WebPAC-a kao njegove sastavnice, predstavlja prepreku u razvoju kataloga i uvođenja novih usluga.

Stoga se u ovom trenutku mogu planirati određena poboljšanja sadašnjeg WebPAC-a, primjerice:

- poboljšati upute i pomoć za korisnike, osobito upute o načinu pretraživanja uz mogućnost pristupa rječniku MeSH-a i izbora tražene predmetnice, kako bi se povećala preciznost upita jer su istraživanja korisnika pokazala da se korisnici više oslanjaju na upute na zaslonu, nego što traže pomoć knjižničara,³⁷
- poboljšati funkciju pretraživanja, odnosno postojeći pretraživač.

Isto tako, treba razmišljati o provođenju istraživanja korisničke zajednice, kako bi se specifičnim i eksplicitnim mjerenjima dobila povratna informacija o WebPAC-u

³⁰Vrijedno je spomenuti da je Nacionalna medicinska knjižnica u Bethesda u svibnju 2001. pokrenula uslugu NLM Gateway (<http://gateway.nlm.nih/gw/Cmd>), koja korisnicima omogućuje da samo jednim upitom simultano pretražuju različite izvore koje knjižnica posjeduje (NLM Catalog, TOXLINE Special, MEDLINE/PubMed, MEDLINEplus i dr.).

³¹Borgman, Christine L. Nav. dj., str. 493-503.

³²Connell, Tschera Harkness. Subject searching in online catalogs : metaknowledge used by experienced searchers. // Journal of the American Society for Information Science 46, 7(1995), 506-518.

³³Markulin, Helena; Marijan Šember; Jelka Petrak. Nav. dj., str. 55.

³⁴John, Jennifer; Helen M. Wrightt. Nav. dj., str. 33-38.

³⁵Barbarić, Ana. Povijesni pregled razvoja OPAC-a. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3/4(2003), 48-58.

³⁶Barbarić, Ana; Koraljka Golub. Nav. dj., str. 103.

³⁷Park, Iljong. Nav. dj., str. 78.

(težini pretraživanja, subjektivnom osjećaju zadovoljstva i sl.), te rezultati uključili u poboljšanje kataloga.

3 Zaključak

WebPAC Središnje medicinske knjižnice, usprkos svim svojim ograničenjima, omogućuje korisniku izravan i brz pristup biomedicinskim knjižničnim zbirkama na jednom mjestu. Svjesni smo da očekivanja zajednice korisnika WebPAC-a rastu, osobito u svjetlu sve jednostavnijih mrežnih programskih rješenja u drugim djelatnostima, od obrazovanja do zabave.³⁸ Sve je više zahtjeva prema razvijanju sustava "koji je upotrebljiv na prvi pogled" i nudi jednoznačan odgovor na postavljeni upit (pri čemu se korisnik služi elementima prirodnog jezika). Obveze knjižnica prema zadovoljenju potreba korisnika sve su veće, osobito u kontekstu rastuće konkurencije davatelja informacijskih usluga iz neknjižničarskog svijeta.^{39, 40, 41}

LITERATURA

Barbarić, Ana. Povijesni pregled razvoja OPAC-a. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 3/4(2003), 48-58.

Barbarić, Ana; Koraljka Golub. Istraživanje upravljanja WebPAC-om u fakultetskim knjižnicama Sveučilišta u Zagrebu. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 45, 3/4(2002), 93-104.

Beaulieu, Micheline; Christine L. Borgman. A new era for OPAC research : introduction to special topic issue on current research in online public access systems. // Journal of the American Society for Information Science 47, 7(1996), 491-492.

Bolin, Mary K. Catalog design, catalog maintenance, catalog governance. // Library collection, acquisitions & technical services 24, 1(2000), 53-63.

Borgman, Christine L. Why are online catalogs still hard to use? // Journal of the American Society for Information Science 47, 7(1996), 493-503.

Byrum, John D. Izazovi elektroničke građe : postojeće stanje i neriješena pitanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 46, 1/2(2003), 1-14.

Connell, Tschera Harkness. Subject searching in online catalogs : metaknowledge used by experienced searchers. // Journal of the American Society for Information Science 46, 7(1995), 506-518.

³⁸Barbarić, Ana. Nav. dj., str. 57.

³⁹Isto.

⁴⁰Ortiz-Repiso, Virginia; Purificacion Moscoso. Nav. dj.

⁴¹Borgman, Christine L. Nav. dj., str. 503.

De Graaf, A. Searching online catalogues still needlessly complicated. // *BibliotheekBlad* 6, 9/10(2002), 20.

John, Jennifer; Helen M. Wrightt. Creation and development of an All-Wales Health Library Catalogue. // *Health information and libraries journal* 21, 1(2004), 33-38.

Large, A.; Jamshid Beheshti. OPACs : a research review. // *Library & information science research* 19, 2(1997), 111-133.

Larson, Ray R.; Jerome McDonough; Paul O'Leary; Lucy Kuntz; Ralph Moon. Cheshire II : designing a next-generation online catalog. // *Journal of the American Society for Information Science* 47, 7(1996), 555-567.

Markulin, Helena; Marijan Šember; Jelka Petrak. Medicinske knjižnice na putu prema promjenama. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 45, 3/4(2002), 51-57.

Ortiz-Repiso, Virginia; Purificacion Moscoso. Web-based OPACs : between tradition and innovation [citirano: 2005-02-24].
Dostupno na: http://www.lita.org/cfapps/archive.cmf?path=ital/1802_moscoso.html

Park, Iljong. A comparative study of major OPAC's in selected academic libraries for developing countries – user study and subjective user evaluation. // *The international information & library review* 29, 1(1997), 67-83.

Plassard, Marie-France. IFLA-in odgovor. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 46, 1/2(2003), 44-49.

Preece, Barbara. Union and virtual catalogs in a consortial environment. // *The journal of academic librarianship* 27, 6(2001), 470-472.

Slone, Debra J. Encounters with the OPAC : on-line searching in public libraries. // *Journal of the American Society for Information Science* 51, 8(2000), 757-773.

Stipanov, Josip. Knjižnice i novi mediji. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 43, 4(2000), 34-44.